

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ

Еволюція художніх стилів у мистецтві

Освітній ступінь	Магістр	Курс	1
Спеціальність	034 Культурологія	Семестр	1
Освітньо-наукова програма	Музична культурологія		
Статус	Обов'язкова	ECTS	4
		Годин	120
		Лекції	1
		Семінари	14
		Самостійна робота	92
Семестровий контроль	залік		

Інформація про викладача

ПІБ	Шевчук Олена Юріївна доцент, кандидат мистецтвознавства, в. о. професора
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=k5XqSbMAAAAJ
e-mail	olenashevchuk@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Сучасна вища освіта в Україні, котра є невід'ємною частиною загальноєвропейського соціокультурного простору, вимагає розробки узагальнюючих навчальних курсів, які правдиво розкривають і аргументують історичні й типологічні зв'язки між українською та іншими європейськими музичними й художніми культурами в їхньому історичному розвитку, починаючи з давніх епох. Зміст курсу узагальнює знання щодо музичних стилів, надані різними дисциплінами бакалаврату («народна музична творчість», «історія української музики», «історія світової музики» та ін.), і має значний тематично-часовий розмах – від первісно-родового ладу до епохи Бароко. Це уможлиблюється сучасним інформаційним оприлюдненням раритетних музичних матеріалів із пам'ятками всіх докласичних епох, а також появою в науковому обігу дослідницьких праць якісно нового змісту, у тому числі з проблематики т. зв. «історично інформованого виконавства» (Historically Informed Performance). Активне відродження традицій, світові реконструкції й стилізації та їх осмислення в сучасних наукових студіях дозволяють переглянути й поглибити погляди на еволюцію музично-стильових систем та уявити їх як цілісний процес,

сформувати сприйняття музики всіх докласичних епох як частини художньої (переважно релігійної обрядової) культури.

Курс збагачує та узагальнює інформацію стосовно докласичних етапів стильового розвитку європейської культури, сприяє усвідомленню спадкоємного зв'язку між ними, сприйняттю української музики в європейському просторі. Ця фахова дисципліна підвищує професійний рівень музиканта, розширює його художній світогляд, систематизує, упорядковує й суттєво оновлює знання, отримані протягом попереднього курсу навчання, сприяє визначенню власного шляху молодого музиканта до переконливого виконання та адекватної науково-теоретичної інтерпретації музичних творів різних стилів.

Мета курсу – узагальнення та збагачення інформації стосовно докласичних етапів стильового розвитку європейської культури, усвідомлення спадкоємного зв'язку між ними, сприйняття української музики докласичних епох в європейському просторі.

Завдання курсу:

1) ознайомити з еволюцією музичних стилів у загальному контексті європейської художньої культури;

2) висвітлити розвиток музичного мистецтва через категорії «стиль», «жанр», «жанровий стиль», їхні зв'язки з цілісним комплексом засобів виразності, епохальною інтонаційною єдністю творів;

3) навчити визначати риси стилю музичного твору, обґрунтовувати його належність до певної епохи, зв'язки з іншими видами мистецтв.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Розуміти специфіку та особливості реалізації культурних ідей, образів та смислів, а також критично оцінювати можливості їхньої інтеграції для розв'язання суспільно-значимих проблем.

ПРН 2. Аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів, верифікувати інформацію у відповідності до професійних задач.

ПРН 3. Аналізувати культурні права та свободи людини, форми та механізми їхньої ідентифікації, інкультурації, культурної адаптації з врахуванням регіональної специфіки.

ПРН 5. Організовувати та підтримувати комунікації з органами влади, науково-дослідними установами, інформаційно-аналітичними службами, засобами масової інформації з питань культури.

ПРН 6. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних питань, презентації результатів дослідження та проектів.

ПРН 7. Оцінювати історичні здобутки та новітні досягнення культурології.

ПРН 12. Збирати, аналізувати та оцінювати емпіричні факти та здійснювати їх інтерпретацію у відповідності до сучасних теоретичних уявлень відповідного напрямку культурології.

ПРН 13. Планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження у сфері культурології, генерувати та перевіряти гіпотези, збирати докази та аргументувати висновки.

Основні завдання курсу «Еволюція художніх стилів у мистецтві» визначені необхідністю сформувати у студентів наступні **компетентності**:

Інтегральна - Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідження та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов та вимог.

Загальні:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
6. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
7. Здатність до пошуку, опрацюванню та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові:

1. Усвідомлення взаємозв'язку культурних текстів та контекстів.
2. Здатність оцінювання та аналізу інформації у процесі реалізації професійної діяльності.
6. Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культури.

7. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати й моделювати культурний розвиток різних культурних регіонів, художньої та візуальної культури.

Структура курсу передбачає послідовне ознайомлення із традиціями та аналіз музичних зразків, показових для різних епох, виконання яких є автентичним (первинним або вторинним – здійсненим професійними музикантами в рідній історично інформованого виконавства). Лекційний курс побудований за хронологією і спирається як на матеріали підручників і посібників, так і на сучасні наукові розробки автора курсу та фахівців у відповідних галузях знань, оприлюднені в електронних базах даних. Курс передбачає проведення практичних занять у формі семінарів, написання письмових завдань і контрольних модульних робіт з метою перевірки ступеня засвоєння знань із зазначеного предмету.

Для ефективнішої комунікації, якісного засвоєння матеріалу студентами та з метою контролю успішності засвоєння знань використовуються електронна пошта, Zoom.

Перелік тем

Тема 1. Музична культура первісного суспільства. Міф і ритуал. Музика слов'ян..

Семінар. Жанрові форми музичної архаїки у стильовому вимірі.

Тема 2. Музика античного світу: традиції і реконструкції.

Семінар. Давньогрецька музика: риси музичного стилю.

Тема 3. Музика Старого Завіту в історичному контексті (самостійне опрацювання).

Тема 4. Візантійський спів IV – середини XV ст.

Семінар. Здобутки візантійської співацької культури в двотисячолітній проекції

Тема 5. Давньоукраїнський богослужбовий спів XI – XVII ст. у східнослов'янському контексті.

Семінар. Жанрово-стильова палітра давньоукраїнського церковного співу XI –XVII ст.

Тема 6. Початки письмової традиції в Західній Європі. Музична культура Готики.

Тема 7. Епоха Арс Нова: музика Франції та Італії (самостійне опрацювання).

Семінар. Жанрово-стильові феномени західноєвропейської музики XI – XIV ст.

Тема 8. Західноєвропейський Ренесанс: Італія, Англія, Німеччина.

Семінар. Стильова еволюція музики Ренесансу

Тема 9. Європейське музичне бароко

Семінар. Жанрово-стильова панорама європейського Бароко.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття (обговорення), презентація

Навчальні ресурси

Необхідна інформація до навчальної дисципліни надсилаються у відповідну групу «Дистанційне навчання»: <https://knmau.com.ua/virtualnij-tur/>; основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Telegram.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь в обговореннях та доповнення на	10

	семінарах	
2.	Підготовка письмових робіт (на питання всіх семінарів)	50
3.	Презентація досліджень за обраною тематикою	10
4.	Відвідування лекцій	15
5.	Залікова модульна контрольна робота	15
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «**відмінно**»: студент засвоїв теоретичний матеріал курсу, володіє глибокими і міцними знаннями, дає досконалі відповіді. Студент здатний самостійно мислити, аргументує відповідь, вирішує творчі завдання..

Оцінка «**добре**»: чіткі відповіді з незначними несуттєвими неточностями, або ж відповіді вірні, однак неповні, або при вірних відповідях відсутнє самостійне мислення.

Оцінка «**задовільно**»: студент опанував навчальний матеріал курсу частково, дає схематичні, неповні або приблизні, частково невірні відповіді, неспроможний відповісти на допоміжні питання викладача..

Оцінка «**незадовільно**»: студент не опанував навчальний матеріал курсу або опанував його на 10–20%, не орієнтується в його проблематиці, виконав самостійні роботи з грубими помилками.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Позааудиторні заняття

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах тощо.

Література

1. Бароко // Епохи історії музики в окремих викладах : Навч. посібник / [ред.-упоряд. Ю. Семенов] – Одеса, 2003
2. Блуме Ф. Ренесанс // Епохи історії музики в окремих викладах : Навч. посібник / [ред.-упор., автор пер. з нім. Ю. Семенов] Одеса, 2003. Ч. 1.
3. Герасимова-Персидська Н. Монодія як символ сакрального. *Православна монодія, її богословська, літургічна та естетична сутність*: Науковий вісник НМАУ. Київ, 2001. С. 13–21.
4. Герасимова-Персидська Н.О. Специфіка національного варіанта барокко в українській музиці XVII ст. // *Українське барокко і європейський контекст*: 36.ст. К., 1991.
5. Дем'яненко Б. М. Індивідуально-стильова специфіка музичного мовлення в партесних композиціях другої половини XVII – першої половини XVIII століття: автореф. дис. канд. мист-ва. К.: НМАУ, 2021.

6. Епохи історії музики в окремих викладах : Навч. посібник / [ред.-упоряд., автор пер. з нім. Ю. Семенов] – Одеса, 2003 [бібліографія].
7. Єфремов Є. Музика і ритуал: взаємокоординація звуковисотних чинників та виконавської стилістики в обрядових піснях Центрального Полісся. *Студії мистецтвознавчі. Число 4 (8)*, Київ: ІМФЕ, 2004. С. 50–57.
8. Іваницький А. І. *Обрядовий музичний фольклор Середньої Наддніпряниці*. К.: ІМФЕ, 2016. Вступ. Музичний матеріал.
9. Іваницький А. Українська народна музична творчість. К., 1990. Розділ 1.
10. Іваницький А. І. *Українська музична фольклористика*. К., 1997.
11. *Історія української музики. Том 1: Від найдавніших часів до XVIII ст. Кн. 1: Народна музика* / відпов. ред. О. Ю. Шевчук, Б. М. Фільц. Київ: ІМФЕ ім. М. Рильського. 440 с.
12. Корній Л. Болгарський наспів // *УМЕ*. К., 2006. Т. 1.
13. Корній Л. Знаменний спів. // *УМЕ*. К., 2008. Т. 2.
14. Корній Л. Проблема стильового нашарування в українській музиці кінця XVI–XVII ст. *Часопис Національної муз. академії України ім. П. І. Чайковського. Науковий журнал*. Київ, 2009. № 1 (2). С. 40–45.
15. Корній Л. П., Дубровіна Л. А. *Болгарський наспів з рукописних нотолінійних Ірмологіонів України*. К.: НБУВ, 1998.
16. Кушнірук О. Стилізація. Стиль у музиці. *УМЕ*. К., 2023. Т. 6.
17. Музична естетика античного світу / Вступний нарис, зібрання текстів О. Ф. Лосева. К., 1974. 221 с.
18. Прилепа О. Осмогласся. *УМЕ*. 2016. Т. 4.
19. Прилепа О. Поспівка. *УМЕ*. 2017. Т. 5.
20. Сюта Б. Відродження. *УМЕ*. К., 2006. Т. 1.
21. Тукова І.Г. Про поняття «жанровий стиль». *Музичний стиль: теорія, історія, сучасність*. К., 2004. С. 27–33. (Наук. вісник НМАУ. Вип. 38).
22. Українська художня культура. К., 1990.
23. Український кант XVII–XVIII століть / упоряд. Людм. Івченко. К., 1990
24. Харнонкурт Н. Музика як мова звуків. Суми, 2002.
25. Чижик І. О. Текст григоріанського пісенспіву у практиці й теорії // *Наук. вісник НМАУ*. К., 2002. Вип. 20: *Музичний твір: проблема розуміння*.
26. Чижик І. О. Фактори формоутворення в західноєвропейській поліфонії середньовіччя. *УМ*. 1988. Вип. 23.
27. Шевчук Ол. Візантійська музика. *УМЕ*. 2006. Т. 1.
28. Шевчук Ол. Знаменний розспів. *УМЕ*. К., 2008. Т. 2.
29. Шевчук Ол. **Жанри** богослужбові. *УМЕ*. К., 2008. Т. 2. С. 72–77.
30. Шевчук Ол. **Книги** богослужбові. *УМЕ*. К., 2008. Т. 2. С. 432–438.
31. Шевчук Ол. Грецький наспів. Грецький розспів. *УМЕ*. К., 2006. Т. 1. С. 518–21.
32. Шевчук Ол. Київський наспів. *УМЕ*. К., 2008. Т. 2.
33. Шевчук Ол. Києво-Печерський наспів. *УМЕ*. К., 2008. Т. 2.
34. Шевчук Ол. Літургична вимова гімнографічних текстів в Україні: хомонія (за матеріалами кін. XVI – 1-ї чв. XVII ст.) // *Наук. вісник НМАУ*. – К., 2006. – Вип. 41. – С. 107–127.
35. Шевчук О. Ю. Монодія. *Українська музична енциклопедія*. К.: ІМФЕ, 2011. Т. 3: Л–М. С. 478–480. (Вільний доступ)
36. Шевчук Ол. Ще раз про українське народне багатоголосся (типи фактурного устрою). *Проблеми етномузикології*. Вип. 14. К.: НМАУ, 2019. (Гетерофонія, монофонія, октави. С. 54-60, 71-72).
37. Шевчук Ол. Пісня біблійна. *УМЕ*. К., 2017. Т. 5.
38. Шевчук Ол. Акценти (2). *УМЕ*. К., 2006. Т. 1.
39. Шевчук Ол., Літвінова С. Псалм. Показчик творів. *Українська музична енциклопедія*. К., 2017. Т. 5: П. С. 488–495.
40. Шуміліна О. А. *Перехідні процеси в українській партесній музиці середини XVIII століття (за матеріалами київської колекції рукописних пам'яток)*: Автореф. дис. канд. мист-ва. К.: НМАУ, 2004.
41. Щербініна О. М. Пізнання музичного стилю: теорія, методика, практика. Електронний навчальний посібник. – Ніжин, 2014
42. Юдкін-Ріпун І. М. Бароко // *УМЕ*. К., 2006. Т. 1. – С. 146–149.

43. Юдкін І. Барокова топіка та народнопісенна формульність у процесах фольклоризації. *Усна епіка: етнічні традиції та виконавство*. К., 1997. С. 163-170.
44. Юдкін І. Бароковий мелос та український музичний фольклор // *Українське бароко та європейський контекст*. К., 1991. С. 215-219.
45. Юдкін І. М. Історичні художньо-стильові системи в процесі взаємодії світських, культових та фольклорних традицій // *Українська художня культура*. К., 1996.
46. Ясь О. В. Міф історичний // *Енциклопедія історії України*. Т. 6. К., 2009. URL http://www.history.org.ua/?termin=Mif_istorychny